

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 7/1999 vp

Hallituksen esitys esiopetusta koskevaksi lain- säädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 6 päivänä lokakuuta 1999 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen esiopetusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 91/1999 vp).

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä seuraavat aloitteet:

- LA 59/1999 vp — Margareta Pietikäinen /r: lakialoite laiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 §:n muuttamisesta, joka on siirretty sosiaali- ja terveysvaliokunnasta sivistysvaliokunnan käsiteltäväksi 28 päivänä lokakuuta 1999,
- LA 121/1999 vp — Ossi Korteniemi /kesk: lakialoite laiksi perusopetuslain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta, joka on lähetetty valiokuntaan 6 päivänä lokakuuta 1999 ja
- TA 330/1999 vp — Margareta Pietikäinen /r: toivomusaloite esiopetuksen järjestämisestä, joka on lähetetty valiokuntaan 2 päivänä kesäkuuta 1999.

Lausunnot

Eduskunnan päätöksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut asiasta lausunnon

(StVL 10/1999 vp), joka on tämän mietinnön liitteenä.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- johtaja Simo Juva ja hallitusneuvos Matti Lahtinen, opetusministeriö
- ylitarkastaja Kari Ilmonen ja hallitusneuvos Maini Kosonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- budjettineuvos Raija Koskinen, valtiovarainministeriö
- ylijohtaja Aslak Lindström, Opetushallitus
- koulutussihteeri Sari Valkonen, Saamelaiskäräjät
- pääsihteeri Miranda Vuolasranta ja neuvottelukunnan jäsen Väinö Lindberg, Romaniasiain neuvottelukunta
- lääninsivistysneuvos Helena Alhosaari, Lapin lääninhallitus
- lastentarhanopettaja Eija Eljaala, Lempäälän kunta
- sivistystoimenjohtaja Aulis Pitkälä, Vantaan kaupunki
- professori Juhani Hytönen, Helsingin yliopisto
- professori Irma Moilanen ja KT Riitta-Liisa Korkeamäki, Oulun yliopisto
- kasvatustieteen professori Kirsti Karila ja kasvatustieteen professori Anna Raija Nummenmaa, Tampereen yliopisto
- johtava yliopettaja Paula Könnilä, Lahden ammattikorkeakoulu

- lehtori Kaarina Ranne-Lundmark, Satakunnan ammattikorkeakoulu
- montessoriopettaja Kerttu Höynälänmaa, Perkkäänpuiston koulu, Espoo
- rehtori Olavi Nuutinen, Ikaalisten ylä-aste
- puheenjohtaja Pentti Rauhala, Ammatillisten oppilaitosten rehtoriliitto ry
- puheenjohtaja Dan Johansson, Finlands Svenska Lärarförbund FSL
- puheenjohtaja Soile Oleander, Lastentarhanopettajaliitto LTOL ry
- erityislasterhanopettaja Anita Kekäläinen, Suomen erityiskasvatuksen liitto ry
- ammattiasiansihteeri Airi Salmi ja koulutusasiainsihteeri Mervi Tolonen, Sosiaalityöntekijäin Liitto ry
- erityislasterhanopettaja Veli-Jukka Vuoristo, Suomen erityiskasvatuksen liitto ry
- koulutussuunnittelija Taina Tuovi, Kuntalan ammattiliitto KTV ry
- asiamies Ritva Semi, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ ry
- sosiaalikasvattaja Anja Hämäläinen, Sosiaalialan kasvattajat ja ohjaajat ry
- sivistystoimenpäällikkö Anneli Kangasvieri, erityisasiantuntija Jouko Heikkilä ja erityisasiantuntija Anna-Maija Haliseva-Lahtinen, Suomen Kuntaliitto
- ammattiasiansihteeri Marjatta Kekkonen, Tehy ry
- puheenjohtaja Leena Kuokkanen, Steinerpedagogiikan yhteisöt ry
- varhaiskasvatustoimikunnan jäsen Raija Lautela, Steinerpedagogiikan seura ry:n varhaiskasvatustoimikunta, esiopetusryhmä
- kehittämisspäällikkö Anna-Leena Välimäki, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes
- valtiotieteen tohtori U. E. Moaisal
- kasvatustieteen tohtori, dosentti Aino Pohjanoksa.

Lisäksi valiokunta on pyytänyt kirjallisen lausunnon Espoon kaupungilta ja Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkostolta.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi esiopetusta koskeva uudistus. Muutoksia tehtäisiin perusopetuslakiin, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin, lasten päivähoidosta annettuun lakiin, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin.

Lapselle säädettäisiin oikeus oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna maksuttomaan esiopetukseen. Niillä lapsilla, joiden oppivelvollisuus kestää yksitoista vuotta, ja lapsilla, jotka aloittavat koulunkäynnin vuotta säädettyä myöhemmin, olisi oikeus maksuttomaan esiopetukseen myös oppivelvollisuuden alkamisvuonna. Esiopetus järjestettäisiin kunnan päätöksen mukaisesti koulussa, lasten päivähoidosta annettussa laissa tarkoitettussa päivähoitopaikassa tai muussa soveltuvassa paikassa. Kunta voisi hankkia esiopetuspalvelut myös muulta julkisel-

ta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Valtioneuvoston päätöksellä lupa esiopetuksen järjestämiseen voitaisiin edelleen myöntää myös yksityiselle perusopetuksen järjestäjälle ja esiopetusta voitaisiin antaa valtion oppilaitoksessa.

Järjestämisaikasta riippumatta esiopetukseen sovellettaisiin perusopetusta koskevaa lainsäädäntöä. Jos esiopetus järjestettäisiin päivähoitopaikassa, sovellettaisiin lisäksi täydentävänä lasten päivähoitoa koskevaa lainsäädäntöä.

Esiopetukseen osallistuminen olisi lapselle vapaaehtoista. Päätöksen tekisi huoltaja. Esiopetuksen laajuus säädettäisiin asetuksella valtakunnallisesti yhtenäisesti 700 tunniksi vuodessa. Opetusta varten tulisi hyväksyä opetushallituksen päättämien valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden pohjalta paikallinen opetussuunnitelma. Päävastuu opetuksesta kuuluisi opettajille, joilla on luokanopettajan tai lastentarhanopettajan koulutus. Siirtymäkautena kel-

poisia antamaan opetusta olisivat myös päivähoidon tehtävissä olleet sosiaalikasvattajan tai sosionomin (AMK) koulutuksen suorittaneet henkilöt. Siirtymäkauden aikana järjestettäisiin täydennyskoulutusta, jonka suorittamalla voisi saavuttaa pätevyyden esiopetuksen opettajan tehtäviin.

Esiopetus olisi oppilaille maksutonta. Oppilailla olisi myös oikeus vastaaviin opintososiaalisiin etuihin kuin perusopetuksen oppilailla. Esiopetusta saavilla oppilailla ei olisi kuitenkaan, pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia lukuun ottamatta, oikeutta koulumatkaetuun eikä maksuttomaan majoitukseen.

Kunnat päättäisivät, minkä lautakunnan ja hallintokunnan alaisuuteen esiopetus kunnassa sijoitettaisiin.

Esiopetusta varten myönnettäisiin rahoitusta opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän mukaisesti oppilaskohtaisesti. Valtionosuuden perusteena oleva yksikköhinta olisi 85 prosenttia asianomaisen opetuksen järjestäjän perusopetuksen yksikköhinnasta.

Esitys liittyy vuoden 2000 talousarvioesitykseen ja on tarkoitus käsitellä sen yhteydessä. Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2000. Esiopetuksen järjestäminen olisi kuitenkin ensimmäisenä toimintavuonna kunnille vapaaehtoista lukuun ottamatta pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia oppilaita.

Lakialoitteet

Lakialoitteessa LA 59/1999 vp ehdotetaan lasten päivähoidosta annetun lain 11 §:n muuttamista.

Lakialoitteessa LA 121/1999 vp ehdotetaan perusopetuslain sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 17 §:n muuttamista.

Toivomusaloite

Toivomusaloitteessa TA 330/1999 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin taatakseen kaikille kuusivuotiaille oikeuden esiopetukseen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Valiokunta pitää merkittävänä hallituksen esitystä esiopetusta koskevaksi uudistukseksi, jossa kuusivuotiaille lapsille säädetään oikeus vuoden pituiseen maksuttomaan esiopetukseen. Maksuttomuus ja kuntien velvollisuus järjestää esiopetusta takaavat perheille ja lapsille nykyistä tasa-arvoisemmat ja yhtenäisemmät mahdollisuudet osallistua esiopetukseen. Uudistuksella vahvistetaan suomalaista kasvatustajärjestelmää ja edistetään siten myös yhteiskunnan hyvinvointia.

Valiokunta korostaa sitä, että nyt ollaan sääntämässä esiopetusta, jollaista maassamme ei ole aikaisemmin toteutettu. Ehdotetulla lainsäädännöllä on tarkoitus rakentaa maamme koulutusjärjestelmään selkeästi sen uusi, ensimmäinen porras. Kysymyksessä on suomalaisessa varhaiskasvatus- ja koulutusjärjestelmässä kulttuurisesti ja toiminnallisesti uusi asia. Esiopetus on

yksi osa varhaiskasvatusta, joka kokonaisuutena tarkoittaa kouluikää edeltävää lasten hoitoa, kasvatusta ja opetusta kotona, koulussa ja muissa lapsuuden toimintaympäristöissä.

Kouluikää edeltävät vuodet ovat merkityksellisiä lapsen kehityksen ja myöhemmän koulumenestyksen kannalta. Lapsen ympäristötekijöistä johtuvat erot erilaistavat kouluvalmiuksia ja vaikuttavat lapsen oppimisen edellytyksiin ja myöhempään koulumenestykseen. Järjestelmällisellä varhaiskasvatuksella ja sen osana esiopetuksella voidaan tasoittaa eroja ja estää niiden kasvamista.

Kuusivuotiaiden esiopetuksen järjestämisessä ja toteuttamisessa on tärkeää huolehtia ei vain tietopuolisten vaan myös sosiaalisten oppimis-edellytysten vahvistamisesta. Kun esiopetus toteutuu myönteisessä, kannustavassa ilmapiirissä ja kun sosiaalisessa yhteistoiminnassa kunnioitetaan niin yksilöä kuin ryhmää, on lapsella

edellytykset vahvistaa itsetuntoaan ja kehittää myönteistä kuvaa itsestään. Koulutuksen tasa-arvoa tavoiteltaessa ja syrjäytymisen ehkäisyä korostettaessa on erityisen tärkeää opetella yhdessä toimimisen, toisten huomioon ottamisen ja toisten arvostamisen taitoja. Nämä eivät saa jäädä tietopuolisten tavoitteiden varjoon.

Valiokunta korostaa sitä, että uudistuvan esiopetuksen ja osapäivähoidon tulee muodostaa näille lapsille jatkossakin saumaton kokonaisuus. Saumattoman arjen järjestäminen myös esiopetuksessa oleville lapsille on Suomen päivähoitojärjestelmälle tyypillisen educare-ajattelun (kasvatuksen ja hoidon yhdistäminen) mukaista. Tässä mallissa yhdistyvät niin kasvatuksellinen kuin hoidollinen näkökulma laadukkaan toiminnan takaajana.

Valiokunta yhtyy sosiaali- ja terveystieteiden lausunnossa todettuun siitä, että samalla, kun esiopetus tukee lasta ja perhettä, se ehkäisee yhteiskunnallista syrjäytymistä. Puutteellinen koulutus tai heikko koulumenestys on usein osa yhteiskunnan ulkopuoliseksi joutumista.

Tavoitteet

Hallituksen esityksen mukaan esiopetus on suunnitelmallista opetusta ja kasvatusta, joka liittyy kiinteästi sekä varhaiskasvatukseen että alkuopetukseen (perusopetuksen 1—2 vuosiluokat). Hallituksen esityksen perustelujen mukaan esiopetuksen tavoitteina on opetuksen yleisten tavoitteiden lisäksi parantaa lapsen oppimisedellytyksiä ja edesauttaa lasten joustavaa siirtymistä varhaiskasvatuksen piiristä alkuopetukseen. Toiminta muodostaa osan elinikäistä kehitystä ja oppimista, johon yhdistetään sekä päivähoidon että koulun pedagogisen toiminnan parhaat puolet. Lasten päivähoidosta annetun lain tarkoittama yhdenmukaisen varhaiskasvatuksen sisällön kehittämistä on tarkoitus jatkaa kiinteässä yhteistyössä esi- ja perusopetuksen kehittämisen kanssa.

Valiokunta korostaa sitä, että esiopetuksen päätavoitteena tulee olla lapsen persoonallisuuden tukeminen. Jokaisen lapsen tulisi saada hä-

nelle soveltuvaa kasvatusta. Esiopetuksessa lapselle tarjotaan mahdollisuus kehittää persoonallisuuttaan monipuolisesti leikin ja toiminnan kautta, omista lähtökohdistaan. Toisena tavoitteena on, että lapsi oppii tukemaan toisten lasten kasvua ja kehitystä, sekä oppii yhteisöllisyyttä ja ryhmässä toimimista. Edelleen tavoitteena on vahvistaa lapsen tervettä riippumattomuutta niin, että hän kasvaa selviytymään myöhemmin elämässään.

Esiopetuksen lähtökohtana on lapsi. Keskeistä esiopetuksessa on lasten innostaminen oppimaan uusia asioita oman kiinnostuksensa mukaisesti. Esiopetuksen tulee antaa lapselle aineksia omien tunteidensa, toimintamalliensa, leikkiensä ja oman ajattelunsa kehittämiseen. Esiopetus rakentuu kodista saatavalle kasvatusperustalle ja se tukee lapsen persoonallisuuden kehitystä siten, että lapselle kehittyy terve itsetunto.

Valiokunta katsoo, että esiopetus on nähtävä ensisijaisesti askeleena taidon ja tiedon maailmaan. Esiopetus on eräänlainen välittävä kasvuvaihe, jossa heikommin menestyvät lapset saavat tukea taitojensa kehittämiseen ja jo pidemmälle ehtineet lapset kannustusta osaamiselleen. Esi- ja alkuopetusvaihe sijoittuu lapsen kehityksessä aikaan, jolloin lapselle aukeaa mm. abstraktinen maailma luku- ja kirjoitustaitoineen. Esiopetuksen tulee auttaa lasta löytämään oppimisen ilo ja ohjata positiiviseen koulunkäynnin aloittamiseen.

Valiokunta viittaa sosiaali- ja terveystieteiden lausuntoon siitä, että esiopetusta tulee tarvittavassa määrin toimeenpanna myös erityisopetuksena niille erityistä tukea tarvitseville lapsille, jotka eivät ole pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Esiopetuksessa tulee noudattaa koululainsäädännön yleistä periaatetta integroida erityistä tukea tarvitsevat lapset yleisopetukseen. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella tulee olla yhtäläinen oikeus, kuin oppivelvollisuus-koulua käyvällä oppilaalla yleisopetusryhmään, päästä ensisijaisesti yleiseen esiopetusryhmään. Samalla tulee kuitenkin huolehtia siitä, että lapsi saa ryhmässään esiopetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi riittävät tukipalvelut, ohjauksen ja muun erityisen tuen. Kunnan tulee huolehtia sii-

tä, että esiopetusta antavalla henkilökunnalla on riittävät tiedot ja taidot erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen ohjaukseen ja kuntoutukseen sekä varattava riittävät voimavarat henkilökunnan koulutukseen integraatioperiaatteen toteuttamiseksi. Opetussuunnitelmat tulee laatia ottaen huomioon lasten yksilölliset erityisopetuksen tarpeet ja korjaavat toimet. Näillä toimenpiteillä erityistä tukea tarvitsevat lapset saatetaan mahdollisimman yhtäläiseen asemaan muiden lasten kanssa. Erityisopetuksen ammattitaitoa tarvitaan esiopetuksessa havaitsemaan sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia. Valiokunta pitää välttämättömänä ja yhtenä esiopetuksen tehtävänä, että lasten kehitykseen ja oppimiseen vaikuttavat ongelmat havaitaan ja niihin puututaan riittävän varhain. Oppimisvaikeuksien ja sosiaalisen kehityksen ongelmien ennaltaehkäisyyn ja seulomiseen on varattava riittävät voimavarat ja tukitoimet. Tällä hetkellä mm. lasten kuntoutus- ja puheterapiapalvelut eivät ole kaikkialla riittävästi resurssoituja.

Opetussuunnitelman perusteet ja opetussuunnitelmat

Voimassa olevat peruskoulun opetussuunnitelman perusteet, joiden yhtenä osana on alkuopetus, on vahvistettu vuonna 1994. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet puolestaan vahvistettiin vuonna 1996. Esiopetusta ja alkuopetusta ei ole synkronoitu nykyisissä opetussuunnitelman perusteissa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että esiopetusta ohjaamaan laaditaan valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet. Myös alkuopetuksen opetussuunnitelman perusteet on uudistettava niin, että ne ottavat huomioon uudenlaisen esiopetuksen. Niitä laadittaessa tulee ottaa huomioon viimeisin tutkimus lapsen kehityksestä, oppimisteorioista, oppimisesta ja opettamisesta eri sisältöalueilla. Näihin kiinteästi liittyen tutkimus on myös tuottanut modernin didaktisen ja pedagogisen näemyksen, jossa korostuu lapsen leikin merkitys. Esiopetus on tietoista ja tavoitteellista toimintaa, minkä tulee näkyä opetussuunnitelmien laadinnassa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Kuusi-

vuotiaiden esiopetuksella tulee olla vankka kytkentä sekä varhaiskasvatukseen että alkuopetukseen. Valiokunta kiinnittääkin huomiota siihen, että esiopetuksen kehittäminen lapsen oppimista ja kasvuympäristöksi antaa hyvät lähtökohdat myös perusopetuksen kehittämiselle.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetusta varten opetussuunnitelman. Suunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä vuosittain opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma, jossa määrätään esiopetuksen järjestämisestä. Tässä suunnitelmassa konkretisoidaan vuosittain esiopetuksen järjestäminen mm. työpäivien määrän, koulutyön päättymisajankohdan, työpäivien pituuden ja esiopetustuokioiden keston osalta.

Opetushallitus on aloittanut opetussuunnitelman perusteiden uudistamistyön. Tarkoituksena on tehdä valmistelu laajassa sidosryhmäyhteistyössä ja avoimena prosessina siten, että esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet voisivat valmistua ensi vuoden aikana. Paikalliset, uudistetut opetussuunnitelmat voitaisiin siten ottaa käyttöön 1.8.2001. Opetussuunnitelman perusteiden laadinnan tueksi valitaan esi- ja alkuopetuksen yhteistyökuntien verkosto. Yhteistyökunnat ja niitä avustavat verkkokunnat aloittaisivat uusien perusteiden mukaisen opetuksen kokeiluna jo elokuussa 2000.

Lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa on merkittävässä asemassa oppimisympäristö, jossa lapsi päivittäin toimii. Oikeanlainen oppimisympäristö herättää lapsessa halun oppia uusia asioita ja innostaa jatkuvasti kehittämään omia kykyjään. Aikuinen huolehtii ympäristön organisoinnista ja esteettisyydestä sekä auttaa ympäristöön tutustumisessa ja sen jäsentämisessä. Lapsiryhmä ja aikuiset muodostavat sosiaalisen yhteisön, jossa vuorovaikutussuhteilla on suuri merkitys. Valiokunta korostaa esiopetuksessa ryhmässä toimimisen taitojen kehittämistä. Keskeistä on myös toisten ihmisten sekä ympäristön kunnioittaminen ja arvostaminen. Hyvä ja haasteellinen oppimisympäristö tarjoaa tilaisuuksia

pohdintaan, tutkimiseen, kokeiluihin ja ongelmien ratkaisuun. Esiopetuksessa tulee käyttää hyväksi myös niitä aineksia, mitä lähiympäristö tarjoaa. Luonteva ja avoin yhteistyö kodin, läheisten koulujen ja päiväkotien, yhteisöjen, yhdistysten ja laitosten kanssa sekä lähiympäristön kulttuuritarjonnan hyväksikäyttö monipuolistavat esiopetuksen sisältöä. Valiokunnan mielestä lasten perheille tulisi myös kehittää esiopetusta uudistettaessa mahdollisuus tietotekniikan suomiin uudensuomalaisiin vuorovaikutuskäytäntöihin.

Valiokunta viittaa sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan lausuntoon siitä, että esiopetuksessa tulee myös ottaa huomioon etniset ja kielelliset vähemmistöt, joiden omakielinen koulutus ja oma kulttuuri on otettava huomioon esiopetuksen opetus suunnitelmassa ja muussa esiopetuksen toimeenpanossa. Näille ryhmille on annettava heidän oman identiteettinsä kannalta tarpeellista opetusta ja toisaalta heidät on saatettava tutustumaan valtaväestön kulttuuriin, jotta heille luodaan hyvät edellytykset toimia yhteiskunnassa ja oman ryhmänsä osana.

Ryhmäkoko

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että hallitus pitää tärkeänä esiopetuksen tavoitteiden saavuttamiseksi ja opetuksen korkean laadun varmistamiseksi sitä, etteivät opetusryhmät muodostu liian suuriksi. Perusopetuslain mukaan opetuksen järjestäjä päättää opetusryhmien muodostamisesta laissa olevan yleissääntönsä puitteissa.

Erityisopetuksessa on kuitenkin säädetty opetusryhmän enimmäiskoko oppilasmääränä. Tarkoitus on antaa esiopetuksen järjestäjälle suositus opetusryhmien muodostamisesta. Suosituksen pohjana olisi hallituksen mukaan soveltuvin osin nykyinen osapäivähoidon mitoitus eli ryhmään saisi kuulua pääsääntöisesti enintään 13 esiopetusta saavaa oppilasta. Hallituksen esitykseen sisältyy kuitenkin valtuutussäännös, jonka mukaan opetusryhmien muodostamisesta esiopetuksessa voitaisiin säätää tarvittaessa sitovasti asetuksella.

Valiokunta on huolestunut siitä, riittääkö suositus ryhmäkokojen enimmäismäärästä. Jotta uudistus voisi parhaalla mahdollisella tavalla toteutua valiokunta esittää harkittavaksi, että jo alkuvaiheessa ryhmäkoosta säädettäisiin sitovasti asetuksella. Valiokunta pitää sopivana ryhmäkokona enintään 13 oppilasta. Tämä koskee myös ns. yhdysluokkia.

Päivittäinen työaika

Sivistysvaliokunnan kuulemat asiantuntijat ovat pitäneet sopivana sitä, että vuoden pituisessa esiopetuksessa tuntimäärä olisi vähintään 700. Hallituksen tarkoituksena kuitenkin on, että päivittäisestä tai viikottaisesta työajasta ei säädetä, vaan esiopetuksen järjestämistavasta ja työajoista päätettäisiin paikallisesti. Voimassa olevan perusopetusasetuksen (852/1998) 4 §:n mukaan esiopetuksessa ja perusopetuksen kahdella ensimmäisellä vuosiluokalla oppilaan työpäivään saa kuulua enintään viisi oppituntia ja muina vuosina sekä lisäopetuksessa enintään seitsemän oppituntia. Hallituksen on tarkoitus muuttaa asetusta siten, että esiopetusta koskeva rajoitus poistetaan. Valiokunta on kuitenkin huolestunut siitä, että esiopetukseen osallistuville oppilaille voi paikallisten päätösten johdosta tulla liian pitkät työpäivät. Sen vuoksi valiokunta pitää välttämättömänä, että edellä mainittua säännöstä ei muuteta. Valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi tätä koskevan lausuman (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*).

Vammaiset oppilaat

Valiokunta viittaa sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan lausuntoon, jossa ehdotetaan, että niille vammaisille ja sairaille lapsille, jotka aloittavat perusopetuksen vuotta aikaisemmin perusopetuslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettua pidennettyä oppivelvollisuuden piirissä, annettaisiin myös oikeus yksityisen hoidon tuen hoitorahaan. Sivistysvaliokunta yhtyy sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan kannanottoon siitä, että vammaiset lapset tulee saattaa tasa-arvoiseen asemaan muiden lasten kanssa. Tämä on otettava huomioon mm. opettajankoulutuksessa, mahdol-

lisuuksissa käyttää koulunkäyntiavustajaa sekä opetussuunnitelmassa ja sen päivittäisessä toimeenpanossa.

Sivistysvaliokunta kuitenkin toteaa, että sosiaali- ja terveystieteiden ehdotuksessa on kysymys ns. subjektiivisen oikeuden laajentamisesta ja asia tulee tarkastella osana tätä kokonaisuutta. Kuten sosiaali- ja terveystieteiden lausunnossa todetaan, esiopetustuudistuksen toimeenpano ei aiheuta kyseistä ongelmaa vaan se aiheutuu jo voimassa olevasta lainsäädännöstä. Sivistysvaliokunta ei tässä vaiheessa ehdota säännösmuutoksia, mutta pitää välttämättömänä tarvittavien säännösmuutosten valmistelua, jos oppilaiden yhdenvertaisuus ei muutoin toteudu. Valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi tätä koskevan lausuman (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*).

Opettajien kelpoisuudet

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esiopetus toteutuu pääsääntöisesti kokonaisopetuksena, jossa lasten oppiminen etenee lapsen kokemuspiiristä ja elämysmaailmasta peräisin olevien aihekokonaisuuksien varassa. Kokonaisopetus on vaativa opetusmuoto. Sen vuoksi sitä toteuttavalta kasvattajalta vaaditaan perehtyneisyyttä opetussuunnitelmaan, tiedon aloihin ja niiden didaktiikkaan. Samoin heidän on ymmärrettävä, miten lapset oppivat ja miten luova ja tutkiva oppiminen tapahtuu. Opettajan tulee kyetä havaitsemaan varhaiset ongelma-alueet, jolloin lapsi voi saada tarvitsemaansa erityistä tukea ja ohjausta. Varhaiskasvatukseen kuuluneet ja edelleen kuuluvat muut hoidolliset ja kasvatukselliset elementit ovat tietysti myös jatkossa osa esiopetusta. Esiopetuksen suunnittelu, toteutus ja arviointi tapahtuu useimmiten koko henkilöstön yhteistyönä. Valiokunta korostaa kuitenkin sitä, että kyseessä on moniammatillinen yhteisö ja toiminta on moniammatillista tiimityötä.

Moniammatillinen työyhteisö on erityisen merkittävä voimavara esiopetuksessa. Päivähoidossa on laaja käsitys varhaiskasvatuksesta, jossa korostuu sosiaalistumisen näkökulma: ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä kasvaminen. Va-

liokunta painottaakin sitä, että erilainen koulutus- ja kokemustausta on rikkaus opetus- ja kasvatustyössä.

Esiopetusta antavien opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan kelpoisuusvaatimukset säilyisivät samoina kuin ne ovat nykyisin perusopetuksen yhteydessä annettavassa esiopetuksessa. Esiopetusta voisi näin ollen antaa henkilö, jolla on luokanopettajan kelpoisuus tai joka on suorittanut lastentarhanopettajan tai kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon. Lisäksi kahden vuoden ajan lainsäädännön voimaantulosta hallituksen esityksessä tarkoitettujen sosiaalikasvattajat ja sosionomin (AMK) tutkinnon suorittaneet henkilöt olisivat kelpoisia toimimaan esiopettajan tehtävässä. Lisäksi opetus- ja kasvatustyöhön osallistuvat myös muut kuin edellä mainitut kelpoisuusehdot täyttävät henkilöt. Vastuu opetuksesta kuuluu aina kelpoisuusvaatimukset täyttävälle opettajalle. Muun opetukseen osallistuvan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ei ole tarkoitus ottaa säännöksiä mainittuun asetukseen. Lisäksi siirtymäkauteksi on tarkoitus järjestää erityisesti esiopetuksen tehtäviin pedagogisia ja didaktisia valmiuksia antavaa täydennyskoulutusta. Täydennyskoulutuksen suorittamalla sosiaalikasvattajan tai sosionomin (AMK) koulutuksen suorittaneet henkilöt saisivat pysyvän kelpoisuuden esiopetuksen opettajan tehtäviin. Täydennyskoulutukseen voitaisiin ottaa myös viimeistään kuluvana syksynä sosionomin (AMK) koulutukseen valittu, sosionomin tutkinnon myöhemmin suorittava henkilö. Siirtymäkausi olisi hallituksen esityksen perustelujen mukaan elokuun alusta 2000 heinäkuun loppuun 2002.

Valiokunta yhtyy hallituksen kantaan esiopetukseen osallistuvien opettajien kelpoisuusvaatimuksista. Valiokunta kuitenkin korostaa sitä, että uudenlaista esiopetusta järjestettäessä ja kehitettäessä täydennyskoulutus on välttämätöntä myös lastentarhanopettajille ja luokanopettajille. Valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi täydennyskoulutusta koskevan lausuman (*Valiokunnan lausumaehdotus 3*).

Valiokunta katsoo, että siirtymäkauden kahden vuoden pätevyymisaika on lyhyt ottaen huomioon mm. pätevyymiskoulutukseen osallistuvien erilaiset henkilökohtaiset elämäntilanteet. Valiokunta katsookin, että siirtymäkauden tulisi olla kolme vuotta eli vuoden 2003 heinäkuun loppuun. Valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi tätä koskevan lausuman (*Valiokunnan lausumaehdotus 4*).

Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että selvitetään ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelmien kehittäminen yhtenäiseltä pohjalta siten, että sosionomi (AMK) -tutkinnon varhaiskasvatukseen suuntautuneet opiskelijat saavat riittävän laajat pedagogiset opinnot voidakseen toimia moniammatillisissa työryhmissä esiopetuksen kasvatus- ja opetustehtävissä.

Lisäksi sivistysvaliokunta edellyttää, että ammattikorkeakoulujen sosiaalialan varhaiskasvatuksen koulutusohjelmissä suoritettavat opinnot luetaan soveltuvin osin hyväksi hakeuduttaessa esiopetuksen opettajan pätevyyden antaviin koulutusohjelmiin.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että esiopetusudistuksen voimaantultua montessoripedagogiikkaan perehtyneiden opettajien osalta saattaa tulla kelpoisuusongelmia. Valiokunta pitää välttämättömänä, että siirtymäsäännöksillä turvataan montessoripedagogiikkaan perustuvassa esiopetuksessa tai päivähoitossa nykyisin toimiville montessorikoulutuksen suorittaneille opettajille mahdollisuus saada kelpoisuus montessoripedagogiikkaan painottuvan esiopetuksen opettajan tehtäviin suorittamalla vaadittavat lisäopinnot.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan käytännössä on mahdollista, että riippuen kunnassa tapahtuvista järjestelyistä henkilö voi menettää kelpoisuutensa, jos esiopetus esimerkiksi siirretään yhden hallintokunnan alaisuudesta toiseen. Valiokunnan mielestä on välttämätöntä, että näin ei tapahdu. Kelpoisuutta ei voi sitoa siihen, miten hallinto on järjestetty tai järjestetäänkö esiopetus päivähoitopaikassa vai jossain muussa tilassa.

Hallinto

Hallituksen esityksen mukaan kunnat voisivat vapaasti päättää perusopetuslain tarkoittaman esiopetuksen hallinnollisesta sijoittumisesta kunnassa. Kunta voi siten päättää, minkä lautatai hallintokunnan alaisuuteen esiopetus kunnassa sijoitetaan. Hallituksen esityksen perusteluisa todettuun yhtyen sivistysvaliokunta toteaa, että perusopetuslain mukaisessa esiopetuksessa on kysymys tämän lain tarkoittamasta opetuksesta. Näin ollen kysymys ei ole kunnalle lasten päivähoitosta annetun lain nojalla kuuluvasta päivähoitotoimen järjestämisestä eikä siten myöskään sosiaalihuoltolaissa (710/1982) tarkoitettua sosiaalihuollosta, vaikka kunta päättäisi-kin järjestää esiopetuksen päivähoitopaikassa.

Valiokunta pitää kunnan valinnanmahdollisuutta hallinnon järjestämiseksi tässä tilanteessa oikeana. Jotta esiopetus ei jäisi irralliseksi muusta varhaiskasvatuksesta ja perusopetuksesta, tulee kunnilla olla joustava mahdollisuus hallinnon järjestämiseksi. Sivistysvaliokunnan mielestä johdonmukaisinta kokonaisuuden kannalta olisi antaa kunnille mahdollisuus järjestää koko päivähoitotoimen hallinto opetustoimesta vastaavan lautakunnan alaisuuteen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan maassamme on laajasti halukkuutta tähän ratkaisuun. Nykyinen lainsäädäntö kuitenkin estää kuntia tekemästä päätöstä päivähoitotoimen hallinnon siirtämisestä sosiaalilautakunnan alaisuudesta opetustoimesta vastaavan lautakunnan alaisuuteen. Esteen poistaminen edellyttäisi sosiaalihuoltolain 16 ja 17 §:n sekä päivähoitolain 11 §:n muutosta.

Valiokunta ehdottaa tässä vaiheessa eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, jonka tavoitteena on kuntien valinnanvapaus hallintokunnan suhteen (*Valiokunnan lausumaehdotus 5*).

Kuntalain (365/1995) 16 §:n 2 momentin mukaan kaksikielisessä kunnassa tulee olla opetustoimen hallintoon erillinen toimielin kumpaakin kieliryhmää varten taikka yhteinen toimielin, joka jakautuu kieliryhmiä varten jaostoihin. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että koska esiopetus luetaan opetustoimeen kuuluvaksi toiminnaksi, tulee esiopetusta järjestettäessä ottaa huomioon edellä mainitut kuntalain säännökset.

Koulumatkat

Perusopetuslain 32 §:n 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei esiopetusta saavilla oppilailla, pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia oppilaita lukuun ottamatta, olisi oikeutta koulumatkaetuun. Nykyisin kaikilla perusopetuksen yhteydessä annettavaan esiopetukseen osallistuvilla on oikeus koulumatkaetuun vastaavilla perusteilla kuin perusopetuksen oppilailla. Sen sijaan päivähoidon yhteydessä järjestettävässä esiopetuksessa lapsilla ei ole oikeutta maksuttomaan kuljetukseen.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että tilanne koulukuljetusten suhteen eri puolilla maata on hyvin erilainen. Koulumatkaetuuden puuttuminen aiheuttaa ongelmia etenkin haja-asutusalueilla lasten kuljetuksille, ja kuljetusvaikeudet saattavat olla jopa ratkaiseva tekijä, että vanhemmat jättävät lapsen esiopetuksen ulkopuolelle.

Alueellisen koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseksi valiokunta pitää välttämättömänä, että uudistuksen mukainen esiopetus saatetaan koulumatkaetuuden piiriin 1.8.2001, kun uudistus tulee voimaan koko laajuudessaan. Valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi tätä koskevan lausuman (*Valiokunnan lausumaehdotus 6*).

Sivistysvaliokunta painottaa sitä, että oppilaan siirtyminen esiopetuksen ja kunnan järjestämän päivähoidon välillä saattaa aiheuttaa ongelmia. Kuljetusongelmia aiheutuu erityisesti niiden lasten osalta, jotka ovat perhepäivähoitossa. Asia tulee ratkaista valiokunnan 6. lausumaehdotuksen mukaisesta koulumatkaedusta päätettäessä.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että koulumatkoja koskevia ratkaisuja tehtäessä tulee ottaa huomioon turvallisuustekijät.

Arviointi ja seuranta

Esiopetusuudistus on sekä yhteiskuntapoliittisesti että koulutuspoliittisesti merkittävä uudistus. Sen onnistumista voidaan parantaa mm. arvioinnilla, jolla pyritään turvaamaan uudistuksen tarkoituksen toteuttamista ja tukemaan kou-

lutuksen kehittämistä ja parantamaan oppimisen edellytyksiä. Perusopetuslain 21 §:n mukainen koulutuksen arviointivelvoite koskee myös esiopetusta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan parhaillaan on vireillä kansainvälinen koko varhaiskasvatusta koskeva tutkinta, johon Suomi myös osallistuu. Mm. tämän tutkinnan tuloksia voidaan hyödyntää seurattaessa esiopetusuudistuksen toteutumista. Valiokunta katsoo, että kun uudistuksesta on saatu riittävät kokemukset, myös eduskunnan tulee voida tarkastella uudistuksen onnistumista. Valiokunta edellyttääkin, että eduskunnalle on annettava selonteko esiopetusuudistuksen toteutumisesta. Valiokunta kuitenkin katsoo, että uuden koulutusta koskevan lainsäädännön uudistamista koskeva koulutuspoliittinen selonteko, joka on annettava kolmen vuoden kuluttua koulutusta koskevien lakien voimaantulosta, on liian aikainen ajankohta esiopetusuudistuksen kokonaisvaikutusten tarkastelemiselle. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa, että esiopetusuudistuksesta annetaan oma erillinen selontekonsa eduskunnalle ja ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi tätä koskevan lausuman (*Valiokunnan lausumaehdotus 7*).

Eduskunta-aloitteet

Koska valiokunta on käsitellyt asian hallituksen esityksen pohjalta, valiokunta ehdottaa eduskunta-aloitteiden hylkäämistä.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki perusopetuslain muuttamisesta

7 §. Valiokunnan mielestä yksityisille opetuksen järjestäjille tulee antaa samanlainen esiopetuksen ostopalveluiden käyttömahdollisuus kuin hallituksen esityksessä perusopetuslain 4 §:n 1 momentissa annetaan kunnille. Käytännössä tarve ostopalveluiden käyttämiseen saattaa syntyä esimerkiksi silloin, kun erityiseen maailmankatsomukselliseen suuntaukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan perusopetuksen järjestäjä haluaisi hankkia esiopetuksen samaan

suuntaukseen tai järjestelmään perustuvaa alle oppivelvollisuusikäisille tarkoitettua opetusta ja kasvatusta yksityisessä päiväkodissa järjestävältä erilliseltä yhteisöltä. Ostopalveluiden käyttäminen edellyttää kuitenkin, että opetuksen järjestämisluvassa on todettu oikeus esiopetuksen järjestämiseen. Myös yksityisen opetuksen järjestäjän tulee vastata siitä, että sen hankkima esiopetus järjestetään lainsäädännön mukaisesti.

Edellä todetun johdosta valiokunta ehdottaa perusopetuslain 7 §:ään lisättäväksi uuden 5 momentin.

34 §. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntoon viitaten valiokunta ehdottaa, että tapaturman hoitoa koskeva säännös ulotetaan kaikkiin perusopetuslaissa tarkoitettua opetusta saaviin oppilaisiin. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa muutosta 1 momenttiin.

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 21 päivänä elokuuta 1998 annetun perusopetuslain (628/1998) 1 §:n 2 momentti, 4 §:n otsikko sekä 1 ja 4 momentti, 5 §, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 10 §:n 1 momentti, 32 §:n 1 momentti, 33 §:n 1 momentti ja 34 §:n 1 momentti sekä

lisätään 7 §:ään uusi 5 momentti, 14 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 26 a § seuraavasti:

1 ja 4—6 §
(Kuten HE)

7 § (Uusi)

lut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

Rekisteröity yhteisö tai säätiö opetuksen järjestäjänä

10, 14, 26 a, 32 ja 33 §
(Kuten HE)

Esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalve-

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2.—5. lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus) ,

että lakialoitteet LA 59/1999 vp ja LA 121/1999 vp hylätään,

että toivomusaloite TA 330/1999 vp hylätään, sekä

että hyväksytään seitsemän lausumaa (Valiokunnan lausumaehdotukset) .

34 §

(Poist.) Koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa , koulumatkalla ja majoituk-

sessä sattuneen tapaturman hoito on oppilaalle maksuton.

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, ettei esiopetuksen päivittäinen työaika muodostu alkuopetuksen päivittäistä työaika pidemmäksi.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää, aiheuttaako nykytilanne eriarvoisuutta pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien vammaisten lasten kohdalla ja tekee tarvittaessa muutosesitykset asianomaiseen lainsäädäntöön.
3. Eduskunta edellyttää, että täydennyskoulutusta järjestetään myös perusopetuslain mukaista esiopetusta antaville luokanopettajille ja lastentarhanopettajille.
4. Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että opettajien pätevyyk-

siin liittyvän siirtymäkauden pituus on kolme vuotta.

5. Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee säännösmuutokset, jotka antavat kunnille mahdollisuuden halutesaan siirtää päivähoidon hallinto ja ohjaus sosiaalilautakunnalta opetustoitimesta vastaavalle lautakunnalle.
6. Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin säädosmuutosten tekemiseksi niin, että perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen osallistuvat oppilaat saatetaan koulumatkaedun piiriin 1.8.2001 lukien.
7. Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa kolmen vuoden kuluttua siitä, kun esiopetusuudistus koko laajuudessaan tulee voimaan, esiopetusuudistusta koskevan selonteon, jossa arvioidaan uudistuksen vaikutuksia ja asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Helsingissä 26 päivänä marraskuuta 1999

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kaarina Dromberg /kok
vpj. Jukka Gustafsson /sd
jäs. Tapio Karjalainen /sd (osittain)
Tanja Karpela /kesk
Jyrki Katainen /kok
Inkeri Kerola /kesk
Ossi Korteniemi /kesk
Irina Krohn /vihr (osittain)
Lauri Kähkönen /sd
Markku Markkula /kok (osittain)

Margareta Pietikäinen /r (osittain)
Osmo Puhakka /kesk
Leena Rauhala /skl (osittain)
Säde Tahvanainen /sd
Irja Tulonen /kok (osittain)
Unto Valpas /vas (osittain)
Pia Viitanen /sd (osittain)
vjäs. Raija Vahasalo /kok (osittain)
Lasse Virén /kok (osittain).

VASTALAUSE 1

Perustelut

Koulumatkaetuus

Hallituksen esitys, johon valiokunnan enemmistö on yhtynyt, lähtee siitä, että esiopetuksessa oleville lapsille ei anneta koulumatkaetuutta, vaan tarvittavien kuljetusten järjestäminen jää vanhempien tai esiopetuksen järjestäjän hoidettavaksi. Tästä seuraa, että valtio ei osallistu mahdollisista kuljetuksista aiheutuviin kustannuksiin.

Valiokunnan mietintöön liittyy lausumaehdotus (lausumaehdotus 6), jonka mukaan hallituksen tulee ryhtyä säädösmuutosten tekemiseen niin, että perusopetuslain mukaiseen esiopetukseen osallistuvat oppilaat saatetaan koulumatkaetuuden piiriin 1.8.2001 lukien. Lausuma on sikäli ristiriitainen, että voimassa olevan perusopetuslain 32 §:ssä on jo säädös, joka antaa koulumatkaetuuden myös esiopetuksessa oleville oppilaille. Lainmuutoksen valmisteluun ei siksi tarvita lisääaikaa.

Valitettavasti juuri tätä koulumatkaetuuden nyt jo takaavaa 32 §:ää esitetään muutettavaksi hallituksen esityksen ja valiokunnan enemmistön kannan mukaisesti siten, että esiopetuksessa olevat oppilaat jäävät vaille koulumatkaetuutta.

Esiopetuksessa olevien oppilaiden jättäminen vaille koulumatkaetuutta on ristiriidassa lasten yhtäläisten perusoikeuksien kanssa. Muistutamme, että perusopetuksessa oleville oppilaille järjestetään maksuttomat koulukuljetukset perusopetuslain mukaisesti. Myös lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa olevat oppilaat saavat koulumatkatukea. On täysin kohtuutonta, että kaikkein pienimmät eli kuusivuotiaat esi-koululaiset jätetään ilman koulumatkaetuutta.

Jos esiopetuksessa oleville oppilaille ei turvata koulukuljetuksia perusopetuksen tavoin, tämä johtaa lasten eriarvoiseen kohteluun. Kaikilla suomalaisilla lapsilla ei ole silloin tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua esiopetukseen. Viittaamme tässä yhteydessä myös sosiaali- ja ter-

veysvaliokunnan lausuntoon, jossa todetaan mm.: "Kuljetuksilla on suuri tasa-arvoa koskeva merkitys erityisesti haja-asutusalueilla. Kuljetuksen puute ei saa muodostua esteeksi esiopetukseen osallistumiselle".

Esiopetuksessa olevien lasten kuljetuksia ei voida säilyttää lasten vanhempien tehtäväksi. Kaikilla lasten vanhemmilla tai huoltajilla ei ole edes tarkoitukseen sopivaa kulkuvälinettä. Kaiken lisäksi matka kotoa esiopetuspaikkaan voi olla niin pitkä, että se sitoisi esimerkiksi työssä käyvien lapsen huoltajien aikaa kohtuuttomasti. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa ilmeni, että enimmillään päivittäinen koulumatka voi olla jopa 70 kilometriä (Inarin Lisma).

Maaseutualueilla kouluverkon harvenemisen takia keskimääräiset koulumatkat pitenevät kaiken aikaa ja yhä useampi peruskoululainen tarvitsee kuljetuksia. Sama tulee koskemaan myös esiopetuksessa olevia lapsia.

Koulutuksen järjestäjä, joka on tavallisimmin kunta, voi luonnollisesti järjestää kuljetuksen myös esiopetuksessa oleville lapsille. Hallituksen esityksessä on arvioitu, että mikäli kunnat järjestävät koulukuljetukset myös esiopetuksessa oleville oppilaille, kuntien kustannukset olisivat arviolta 20—30 miljoonaa markkaa vuodessa.

Kun velvoitetta koulukuljetusten järjestämiseen esiopetuksessa oleville oppilaille ei ole kirjattu lakiin, eikä valtio osallistu kuljetuksesta aiheutuviin kustannuksiin, tämä johtaa kirjavaan käytäntöön. Osa kunnista tulee järjestämään kuljetukset omalla kustannuksellaan, mutta osa ei siihen ryhdy.

Edellä esitetyn perusteella katsomme, että esiopetuksessa oleville oppilaille tulee antaa samat oikeudet koulukuljetuksiin kuin perusopetuksessa oleville oppilaille. Nyt voimassa oleva laki tämän turvaakin. Siksi perusopetuslain 32 §:ää ei tule muuttaa vaan jättää ennalleen. Sama koskee perusopetuslain 33 §:ää, jossa on säädökset majoituksen järjestämisestä silloin, kun kou-

lukuljetuksen järjestäminen ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista. Siksi myös 33 § tulee säilyttää ennallaan, koska se ottaa huomioon myös esiopetuksessa olevat oppilaat.

Yksikköhinta

Kun esityksemme mukaan koulutuksen järjestäjän tulee huolehtia koulukuljetuksesta myös esiopetuksessa olevien oppilaiden osalta, tämä tulee ottaa huomioon myös valtionosuusperusteissa. Hallituksen esitys, johon valiokunnan enemmistö on yhtynyt, lähtee siitä, että esiopetuksessa olevien oppilaiden osalta yksikköhinnoista otettaisiin huomioon vain 85 prosenttia.

Mielestämme esiopetuksessa valtionosuuden perusteena olevan yksikköhinnan tulee olla sama kuin perusopetuksessa. Edellä olemme esittäneet koulumatkaetuutta, joka lisäisi koulutuksen järjestäjän kustannuksia, jotka tulee ottaa huomioon.

Lisäksi kiinnitämme huomiota siihen, että esiopetuksessa opetusryhmän koko saa olla enintään 13 oppilasta. Tämä koskee myös yh-

dysluokkia, kun ryhmässä on mukana myös esiopetuksessa olevia oppilaita. Tällä on kustannuksia lisäävä vaikutus. Muutoinkin on perusteltua turvata esiopetukselle riittävät taloudelliset resurssit, jotta asetettuihin kasvatuksellisiin ja opetuksellisiin tavoitteisiin päästään. Siksi yksikköhinnan tulee olla sama kuin perusopetuksessa.

Ehdotus

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät 3.—5. lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisina,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muuten valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi että 32 § ja 33 § poistetaan, sekä

että 2. lakiehdotus hyväksytään kuten valiokunnan mietinnössä paitsi 17 § muutettuna. (Vastalauseen muutosehdotukset).

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

32 §
(poist.)

33 §
(poist.)

2.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 17 §:n muuttamisesta

17 §
Perusopetuksen yksikköhinta

Perusopetuksen ja esiopetuksen yksikköhinnat oppilasta kohden lasketaan joka toinen vuosi

SiVM 7/1999 vp — HE 91/1999 vp

perusopetuksesta kaikilla opetuksen järjestäjille yksikköhintojen määrittämistä edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Yksikköhintoja laskettaessa ei kuitenkaan oteta huomioon ulkomailla järjestetystä opetuksesta aiheutuneita menoja eikä mainittua opetusta saavia oppilaita. Yksik-

köhintoja laskettaessa (*poist.*) 18 vuotta täyttäneiden oppilaiden määrästä otetaan huomioon 60 prosenttia.

— — — — —
(8 mom kuten SiVM)
— — — — —
—————

Helsingissä 26 päivänä marraskuuta 1999

Ossi Korteniemi /kesk
Tanja Karpela /kesk
Inkeri Kerola /kesk

Osmo Puhakka /kesk
Leena Rauhala /krist

VASTALAUSE 2

Perustelut

Lakisääteisen esiopetuksen järjestäminen on myönteinen tasa-arvoa lisäävä ratkaisu, joka antaa niille noin 20 prosentille lapsista, jotka eivät ole tähän asti esiopetukseen osallistuneet oikeuden esiopetukseen.

Lain yhteydessä hallitus on muuttamassa opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen säännöksiä. Lakiesityksen perustelujen mukaan kelpoisia antamaan esiopetusta olisivat vain luokanopettajakoulutuksen saaneet ja lastentarhanopettajan tutkinnon suorittaneet. Muita koulutussuuntia opiskelleet eivät olisi kelpoisia opetusta antamaan vaikka näiden opintoihin kuuluisi riittävä määrä pedagogisia ja didaktiivisia opintoja. En voi tällaista karsinointia hyväksyä. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan asetukseen on kuitenkin tarkoitus ottaa säännös kahden vuoden siirtymäsäännöksestä, jonka aikana päivähoiton vastaavissa tehtävissä toiminut sosiaalikasvattajan tai sosionomin (AMK) tutkinnon suorittanut voisi saavuttaa kelpoisuuden noin 15 opintoviikon lisäopinnoilla. Tätä siirtymäsäännöstä olisi jatkettava vuoteen 2005 asti. Monet päivähoiton johtotehtävissä ja esiopetusta antaneista sosiaalikasvattajista tai sosionomeista ovat tehneet jo pitkän päivätyön päiväkotityössä ja ovat hankkineet työn kautta sellaisen käytännön osaamisen, että sitä pitäisi arvostaa enemmän kuin hallituksen esityksessä tehdään. Asetuksella olisi tehtävä mahdolliseksi se, että työkokemuksen pituuden ja laajuuden perusteella työntekijälle voitaisiin myöntää erioikeus myös ilman täydentäviä

opintoja. Jatkokoulutuksen kustantamiseksi on luotava järjestelmä, jossa työntekijät voivat suorittaa vaadittavat 15 opintoviikkoa työajallaan.

Lisäksi asetusta olisi hallituksen kaavailusta poiketen muutettava siten, että esiopetuksen antamiseen kelpoisia olisivat kaikki asetuksessa määritellyt opintokokonaisuudet suorittaneet riippumatta tutkinnon nimikkeestä. Näin mm. sosionomi (AMK) -tutkinnon vaatimukseen opiskelija voisi sisällyttää tarvittavat aineet, joita esiopetuksen antamiseen katsotaan tarvittavan. Työntekijän osaamisen pitää ratkaista hänen kelpoisuutensa ammatin harjoittamiseen eikä se, millä nimikkeellä hän on tutkintonsa suorittanut.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyisi seuraavan lausuman:

Eduskunta edellyttää, että annettaessa asetusta esiopetuksen opettajien kelpoisuusvaatimuksista pidennetään lakiesityksen perusteluissa esitetty siirtymäsäännös viiden vuoden mittaiseksi, mahdollistetaan erioikeus esiopetuksen antamiseen henkilöille, joilla on alalta pitkä käytännön työkokemus ja säädetään kelpoisuusvaatimukset siten, että kelpoisia ovat myös varhaiskasvatukseen suuntauneet sosionomi (AMK) -tutkinnon suorittaneet, joilla opintoihin on sisältynyt asetuksessa erikseen määritellyt vaatimukset.

Helsingissä 26 päivänä marraskuuta 1999

Tanja Karpela /kesk